

DØGLINGEN

Af Jens Rosing

Med mellemrum rystes bopladser i Grønland af hvaleventyr af usædvanlig art – tragikomiske ud over alle grænser, alle bliver ramt – mennesker og hunde – det sker, når en „anarnaq“, en døgling krydser farvandet.

Det hændte således for mange år siden, at en døgling blev årsag til „den værste nat, Ritenbenk nogensinde har oplevet.“ Denne historie blev fortalt mig af Rakel Lundblad i Jakobshavn, der selv som barn oplevede „rædselsnatten“, der må henføres til omkring begyndelsen af vort århundrede, da enkelte skotske hvalfangere endnu under sodede sejl krydsede op gennem Bugten og Vajgattet for nordgående.

Rakel Lundblad foralte:

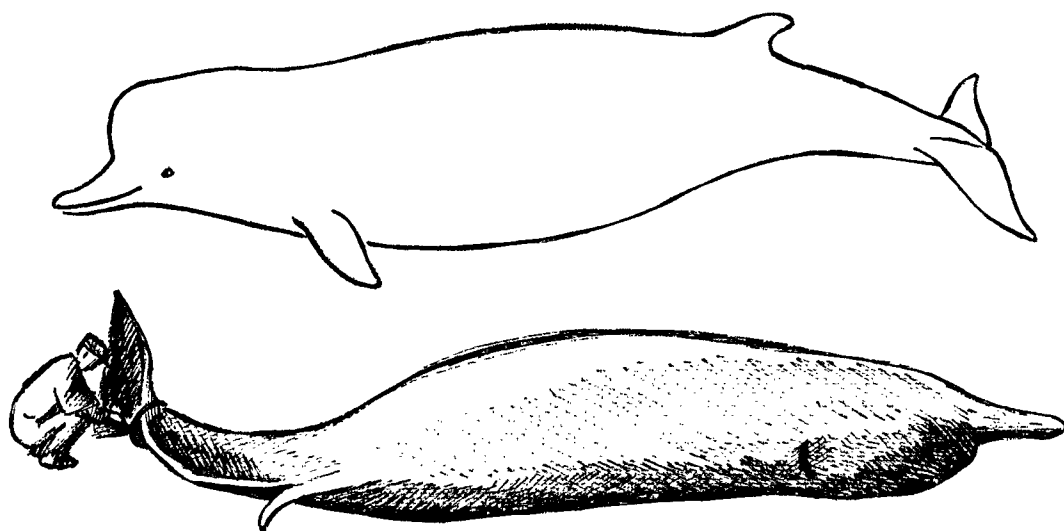
„Jeg er født i Ritenbenk – det er længe siden. Det var dengang, den lille kirke og skolen var sammenbyggede.

Sommeren var på sit højeste, midnatssolen bevirkede, at vi børn ikke var til at drive i briksen. I den lille koloni gik livet sin stille gang. Koloniens fastansatte, kivfat, mødte på arbejde kl. 6, og gik hjem kl. 6 om aftenen. Før koloniklokken ringede arbejdsdagen ind, samledes kivfakkerne ved „hjørnet“ under klokken, for at drøfte de sidste nyheder. Imens gled sælfangerne ud i deres kajaker. Atter om aftenen mødtes man ved „hjørnet“, fangerne i lysblegede anorakker og med blankskyggede kasketter, betrukket med hvide nathuer om pulden; i den midterste og længste af nathuens toppe hang som bekendt en lille kvast. Vi børn stod lidt på afstand og fulgte fangernes historier ved at iagttage deres mimik.

Den lille koloniidyl skulle imidlertid rystes ud af sine fredelige folder – og det på den forfærdeligste måde.

En lille krusning i Rakels mundvige og et fint humoristisk glimt i øjensprækkerne krydrede forventningen. Og så kluklo hun ved mindet, så hun ikke kunne sige noget.

Tidlig på eftermiddagen kom to kajaker bugserende med en lille grå hval – af farve grangivelig som en „isortaq“, en ung hvidhval. Jubelen var stor – her stod man ved midsommer over for en „qilalevaq“ – det var ellers kun om efteråret og vinteren sådant forekom. Hvalen syntes nok fremmedartet, men – en hval var en hval, og snart var man midt i flænsningen. Voksne som børn lunsede dygtigt i sig, den sprøde spæk og matak sang lifligt mellem grådige tænder.

JENS ROSING 1967

Døgling; den nederste frit efter foto i »Norges Dyreliv«.

I et upåagtet øjeblik havde hundene tilranet sig et stort flæsestykke af spæk, og inden man fik den glubske flok skilt, var der ikke en bid tilbage.

Flænsningen var forbi, og hundene kastede sig over de sørgelige rester – der var et leben, et slagsmål og en knurren. Da højvandet kom, var kun skelettet tilbage af hvalen.

Den aften stod den hvide brænderøg ret i vejret fra samtlige huse. Senere mødtes mændene som sædvanlig ved „hjørnet“ – godt mætte.

De to fangere kunne fortælle, at de var stødt på den lille hval derude død, flydende rundt, blødende fra et skudhul over den ene luffe.

Efter en livlig snakken, tog en familiefader ordet. Der blev en medfølelse tavs-
hed, thi hans barn var blevet sygt; det var forfærdeligt, intet kunne barnet holde i sig, diarrhoe. Med bange anelser imødeså man en epidemi – måske tyfus.

Det varede ikke længe, før en foruroligende stemning ligesom sneg sig ind over „hjørnet“. Mændene blev blege og skulede spørgende til hverandre – det skulle snart vise sig, at „noget“ rørte sig hæftigt i deres indre.

Som tavse skygger forlod skaren stedet, – og hjørnet var som blæst.

Nogle gik ned til stranden – andre om bag jordhytterne, længe varede det ikke, før der bag hver duelig sten sad en barendet mand på hug. Sygdommen havde ramt alle som en svøbe.

End ikke hundene gik ram forbi, de sjuskede rundt i hugstilling – deres haler var helt tilklistrede af fedt.

Det blev en jammersnat uden lige. I hvert hus var der et veritabelt slagsmål om potterne. Dørene fik ikke lov til at stå lukkede – blege mennesker listede ud og ind.

Andre sprang jamrende ud ad husgangene med bukserne om haserne – det var, som indvoldene skulle krænges agterud af dem.

Sligt pinte natten sig igennem.

Før seks næste morgen sås triste mænd stavre mod „hjørnet“ – med benene tæt samlede for at holde halemusklerne godt sammenpressede om endetarmen. Ingen vovede det lange skridt.

Der stod de, skrutryggede og gustne.

En olding var under nattens pinsler kommet under vejrs med, at „gråhvalen“ måtte være en døglingunge, for – som han fortalte – Ritenbenk var engang tidligere i længst forsvundne dage blevet hjemsøgt af samme skrækkelige skæbne. En „anar-naq“ – „afføringsmidlet“, som døglingen kaldes, havde også dengang været årsagen – såvel folk som hunde havde delt samme forsmædelige skæbne.

Koloniklokken slog sine tøvende, malmfulde slag ind for en ny og trist dag – og hundene, der ellers højlydt gav deres besyv med, når klokken slog, løftede krafteløse snuderne i vejret, men ikke en lyd undslap deres struber. Med et opgivende suk rullede de sig sammen.

Tavse gik hver til sit arbejde – med en fedtring om den hvide buksebag. Dengang var det skik, at mændene om sommeren bar hvide lærredsbukser.

Således endte den mest skæbnesvangre nat i mands minde – der så ublidt havde berørt Ritenbenks mennesker i deres inderste.

Det varede et par dage endnu, inden man helt kom til hægterne.“

Mange år efter at Rakel havde fortalt mig denne historie (1944), overvintrede jeg i Godthåbsfjorden (Itivnera 1952/53) sammen med fem færøske fiskere, og en aften kom vi i snak om hvaler i al almindelighed. Jeg gav til bedste Rakels historie.

En af fiskerne kendte døglingen særdeles vel, thi undertiden blev den fanget ved Suderø, hvor han var fra. Denne tandhval optrådte næsten altid alene eller to sammen, sjældnere sås tre sammen. Og fiskeren kunne fortælle, at døglingens spæk er så afførende, at man nøje må vare sig for at koge noget af det med kødet. Det hændte, at katte under flænsningen forgreb sig på en nok så lille luns – da løb det ret igennem dem i en fedtstråle, der klæbede til kattens bagpart og hale, så sidstnævnte blev tynd som et penneskaft. Katte, der således havde ædt af døglingespæk, kaldte man – uvist af hvilken grund – for „pirrekatte“.